شیرازەی کاری لێکدراو

د.شێرکۆ بابان

پرۆفیسۆری هاریکار

1- دەستپێك:

کاتێك کە ئەو ئیشانە دەخوێنینەوەو کە لەسەر کاری داڕێژراو و کاری لێکدراو نووسراون، دەبینین هەر هەموویان لەیەکتری دەچن و هەر هەموویان لەسەر باری پانی و باری درێژی دەکۆڵنەوەو کەسیان دەست دا ناگرێت بەرەو قووڵی. بۆ نموونە، خوالێ خوشبوو دکتۆر ئەورەحمانی حاجی مارف کتێبێکی دەگمەنی لەسەر رێزمانی کار داناوە و لەئەو شاکارەشدا، نەتوانراوە لەسەر باری ئەستوورایی لەکاری لێکدراو بکۆڵنەوە. لەئەم رووەوە، پاشگری دووپاتی (ەوە) جودا نەکراوەتەوە، یان، بەدەیان و بەسەدان نموونەی (بوون : کردن) لەئاستی (ئاوەڵناو)دا ریزکراوەو پەی بە ئەو راستییە نەبراوە، کە ئەم دەروازە رێزمانییە کراوەیە بەڕووی مژاری (ئاوەڵناو)دا، بەرێسایەك لەچەشنی :

[(ئاوەڵناو) بوون : (ئاوەڵناو) کردن]، **لێکۆڵینەوە**

کۆتایی بەدیوی تێنەپەڕو دیوی تێپەڕی ئەم بالۆرە رستەسازییە دەهێرێت. تەنانەت، لەکتێبەکەی (د. نەسرین فەخری و کوردستان موکریانی)دا، چەندین نموونەی ئەو رێسایەی سەرەوە، بە بەراوردی هێزی تێپەڕینەوە، پێش کەش کراون، بەڵام هەر نەکراون بە (رێسا). لەلایەکی ترەوە، ئەگەر سەیری نموونەکانی کاری لێکدراو بکەین، دەبینین کە (نیوەی راست)یان لەسەر (ئاوەڵناو)ە و ئەو رێسایەی پێشەوە دەی گرێتەوە. بێ گومان، ئەم راستییە خۆی سەپاندووە بەسەر گشت سەرچاوە کوردییەکاندا. لەلایەنی ئێمەوە، ئێمە ئەو رێسایەی (جوان بوون : جوان کردن) مان کردووە بە (پێوەر) بۆ ناسینەوەی (ئاوەڵناو). بۆ نموونە، وشەی (تووش)، لەدەستەواژەی (تووش بوون : تووش کردن)دا، ئەو بنەمایە پەیڕەو دەکات، هەر لەبەر ئەوە بە ئاوەڵناوی دەناسین، کەچی لەهەندێك سەرچاوەدا بەوشەیەکی بێ واتا باسکراوەو لەگەڵ (هان، فرێ) ریزکراوە.

لەلایەکی ترەوە، وەك ئەو سەرچاوانە لەیەك دەچن لەڕووی ناوەڕۆك و دابەشکردنەوە، سیمایەکی باش و لەبار هەڵ دەگرن لەئاستی کاری ناسادەدا. ئەو سیمایەش ئەوەیە کە توانیویانە پەرێزی ئەو جۆرەی گەمارۆ بدەن، بەڵام نەیان توانیوە زۆر بەهوردی لەنێو ئەو پەرێزە گەمارۆ دراوەدا، بۆ زێڕی کاری لێکدراو بگەڕێن. یان، نەیان توانیوە بابەتەکە خاوبکەنەوەو بەش بەشی بکەن و

بەدیوی قووڵی دا لێ ی هورد ببنەوە. سەرەڕای ئەوە، هەندێکیان چەندین نموونەی دوو کەرتی ڕیزکردووە کە لەباری ڕستەسازیدایەو هیچ پەیوەندییەکی نییە بە (واتای لێکدراو)ەوە، تا لە ئەتڵەسی (کاری لێکدراو)دا باسی بکەین. بەواتایەکی تر، ئەو مەرجە ڕەچاو نەکراوە، کە کەرتی بەرایی لەکاری لێکدراودا دەبێت ببێت بە تەوەری واتایەکی تازەی لێکدراو، بۆ ئەوەی هەردوو کەرتەکە پێکەوە ببن بە وشەیەکی لێکدراو، لەچەشنی (کاری لێکدراو) و (چاوگێکی لێکدراو) فڕێ بدەنە نێو فەرهەنگی زمانی کوردییەوە. سەبارەت بەکەڵك وەرگرتن، ئێمە کەڵکمان لەئەو سەرچاوانە وەرگرتووە و تارادەیەکی زۆر ڕەچاوی ئەو دابەشکردنەمان کردووە، کە ئەوان دایان ناوەو پەیڕەویان کردووە. یان، لەزۆر جێدا کەڵکمان لە ئەوە وەرگرتووە کە نموونەکانیان، یان لیستەکانیان وەك (کەرەستەی خاو) بەکاربهێنین، یان گوڵبژێریان بکەین بۆ ئیشەکەی خۆمان. بێ
لێکۆڵینەوە
گومان، ئیشەکانی ئەوان، بریتین لەهەنگاوی بەرایی و ئیشەکانی ئێمەش بریتییە لەهەنگاوێکی تر لەپاش ئیشەکانی ئەوان و لەپێش ئیشەکانی نەوەی نوێ. هەر لەبەر ئەوە سوپاسیان دەکەین و بەهیواین ئێمەش توانیبێتمان تەکانێکی ترمان دابێت بە ڕێزمانە ئاڵۆزەکەی (کاری لێکدراو) و توانیبێتمان بەشێوەیەکی قووڵتر خوێنەری ئازیز تێ بگەیەنین.

2ـ مەرجەکانی کاری لێکدراو:

بۆ ئەوەی بتوانین ڕێزمانی (کاری لێکدراو) گەمارۆ بدەین بەشێوەیەکی زانستی، دەشێت و دەبێت ئەو مەرجانە دیاری بکەین کە دەبن بەهۆی دابڕینی (کاری لێکدراو) لەکارەکانی تر، وەك:

مەرجی یەکەم: کاری لێکدراو دەبێت لەدوو کەرت پێك هاتبێت و ئەو دوو کەرتە پێکەوە واتایەکی (لێکدراو) دابهێنن.

مەرجی دووەم: ئەو واتا لێکدراوەی کە پەیدا دەبێت، واتایەکی تازە دادەهێنێت کە ڕامانی هەردوو کەرتەکە هەڵ دەگرێت. هەر لەبەر ئەو هۆیە ناشێت و نابێت کەرتی یەکەم دەستکاری ڕێزمانی پەسەند بکات، چونکە پێکهاتەیەکی واتایی لەواتا لێکدراوەکەدا لەناو دەچێت.

مەرجی سێیەم: کاری لێکدراو دەبێت لەئاستی وشەسازیدا بەرز ببێتەوە بۆ وشەیەکی نوێ لەچەشنی (لێکدراو)، یان بۆ چاوگێکی نسادە کە دەشێت ببێت بەوشەیەکی فەرهەنگی.

مەرجی چوارەم: لەکەرتی یەکەمدا، دەشێت یەکێك لەخانەکانی بەرکار (+ 5)، ئامرازی پەیوەندی (+ 4)، یان پێشگری واتاگۆڕ (+ 3) بەکارهێنرابێت. بەواتایەکی فراوانتر، کاری نسادە هەر لەدوو کەرت پێك هاتووە، نەك سیان، کەرتی دووەم بریتییە لە (کار)و کەرتی یەکەم بریتییە لەیەکێك لەئەو سێ خانەیە (+ 3 ، + 4، + 5).

مەرجی پێنجەم: کەرتی یەکەمی کاری لێکدراو بریتییە لە (وشە)یێك کە ئاکاری واتایی و نا بەرجەستەیی زاڵە بەسەریدا، نەك ئاکاری بەرجەستەیی.

لەئاستی کاری لێکدراودا، چەند سەرنجێك هەیە و ئەو سەرنجانە باری گشتی ئەو جۆرە کارە دیاری دەکەن.

3ـ چەند سەرنجێك دەربارەی (کاری لێکدراو):

یەکەم: پێزو بڕشتی کاری نسادە زۆر بەربڵاو نییە و تەنها لەپەرێزی چەند کارێکدا برەوی هەیە، وەك:

کردن، بوونی بوونایەتی (بوون)، دان، گرتن، کەوتن، خستن، بردن، چوون،...

دووەم: کاری (کردن) سەرمەشقە لەئاستی (کاری لێکدراو)دا، چونکە تا رادەیەکی زۆر بەرز سیمای کاری یاریدەدەری تێدا هەیە لەڕۆنانی ئەو جۆرە کارانەدا.

سێیەم: لەبەر ئەوەی کاری (بوون : کردن) دەرگای والآیە بەرووی (ئاوەڵناو)دا، دەشێت کەڵك لەئەم یاسایە وەربگیرێت و رووبەری (کاری لێکدراو)ی پێ بچووك بکرێتەوە، وەك:

	تێنەپەڕ	تێپەڕ
بێ پاشگری دووپاتی (ەوە)	ئاوەڵناو + بوون (چاك بوون)	ئاوەڵناو + کردن (چاك کردن)
لەگەڵ پاشگری دووپاتی (ەوە)	ئاوەڵناو + بوونەوە (چاك بوونەوە)	ئاوەڵناو + کردنەوە (چاك کردنەوە)

لێکۆڵینەوە

چوارەم: وەك درێژەیەك بۆ خاڵی پێشوو، دەشێت کاری (بوون بە... : کردن بە...) جودا بکرێتەوە، چونکە رێسای تایبەتی خۆی هەیە لەئاستی وەرگرتنی (ناو) دا، وەك:

	تێنەپەڕ	تێپەڕ
بێ پاشگری دووپاتی (ەوە)	بوون بە + (ناو) بوون بە (ماست)	کردن بە + (ناو) کردن بە (ماست)
لەگەڵ پاشگری دووپاتی (ەوە)	بوونەوە بە + (ناو) بوونەوە بە (ئاو)	کردنەوە بە + (ئاو) کردنەوە بە (ئاو)

لێکۆڵینەوە

پێنجەم: هەندێك لەکارەکان، لەرووی هێزی (تێپەڕین)ەوە، جووت دەبەستن بەشێوەی کاری (بوون : کردن) لەخاڵی سێیەم و چوارەمدا. لەئەم رووەوە، کاری (کەوتن) و کاری (خستن) یەك دەگرن، وەك:

تێنەپەڕ(کەوتن)	تێپەڕ (خستن)
ناوك کەوتن	ناوك خستن
پەك کەوتن	پەك خستن
پاڵ کەوتن	پاڵ خستن
پێش کەوتن	پێش خستن

خەولێ کەوتن	خەولێ خستن
دوور کەوتنەوە	دوور خستنەوە
دواکەوتن	دواخستن
رێك کەوتن	رێك خستن
فریا کەوتن	فریا خستن
لەبەرچاو کەوتن	لەبەرچاو خستن
نەخۆش کەوتن	نەخۆش خستن

شەشەم: بەهەمان شێواز، هەر دووی کاری (چوون) و (دان) لەهەندێك جێدا جووت دەبەستن، وەك:

بەفیڕۆچوون (تێنەپەڕ) : بەفیڕۆدان (تێپەڕ)

لێکۆڵینەوە

حەوتەم: نیوەی راستی نموونەکانی (کاری لێکدراو) لەخولگەی کاری (کردن) دایەو دەبێت بایەخێکی تایبەتی بدرێت به رەگێشەو بەجینە ڕێزمانییەکانی ئەم کارە.

هەشتەم: ڕێزمانی (کاری لێکدراو) لەپێناوی پێکهێنانی بڕشتی واتاییدا پەیدابوووە. هەر لەبەر ئەوە، دەشێت بەزوومێکی واتاسازییانە تەماشای بکرێت و مەحەکی (واتاگۆڕکێ) بکرێت بەپێوەر، لەبۆ جوداکردنەوەی (کاری لێکدراو) لە (کاری لێك نەدراو).

نۆیەم: وەك کاری لێکدراو لەدوو کەرت پێك هاتووە، دەبێت (کەرتی بەرایی) یان کەرتی یەکەم بریتی بێت لە (واتا هەژێن) بۆ (کەرتی دووەم). لەئەم رووەوە، دەبێت واتای کەرتی دووەم جێگیر بکرێت بەشێوەیەکی زانستی، وەك:

رەگەزە ڕێزمانییەکانی کاری (دان)

- هەبوونی بکەرێکی وزەدار

- هەبوونی (بەرکار) ێکی بەرجەستە

- هەبوونی واتایەکی (تێپەڕ) لەنێوان کۆلکەی (بکەر) و کۆڵکەی (بەرکار)دا.

- ڕاگوێزکردنی (بەرکار) بەجوولە بەرەو بەرکارێکی ناراستەوخۆ.

- ....

بۆ نموونە ئەگەر بگوترێت:

شیلان پارە دەدات بە ئازاد.

گشت ئەو خالانەی سەرەوە دەچەسپێت، بەلام ئەگەر بگوترێت:

شیلان هەناسە دەدات.

یان

شیلان ئازاد هان دەدات.

یان

شیلان پارە بەفیڕۆ دەدات.

ئەوا لەهەر رستەیەکدا، رەگەزە واتاییەکانی کاری (دان) دەکەونەبەر هەرەس هێنان، بەڵام هەر رستەیەك لەئەو سێ رستەیە بەشێوازێکی تایبەتی. هەر لەبەر ئەوە، واتای (کاری نادسادە) پەیوەندی بەکەرتی یەکەمەوە هەیە، چونکە ئەوکەرتەش رەگێشەی وشەسازی و رەگێشەی رستەسازی تێدا هەیە.

لێکۆڵینەوە

دەیەم: بەپێی خاڵی پێشوو، بزاڤی واتاسازی لەزمانی کوردیدا، گیرفانێکی تایبەتی تێدا هەیە بۆ واتای (کاری ناسادە). لەئەم گیرفانە تایبەتییەدا، کەرتی یەکەمی کاری لێکدراو چەند میکانیزمێکی تازە دەهێتە کایەوە، کە زۆر زەحمەتە بەبڕشتی واتاسازی زمانی (عەرەبی، ئینگلیزی، فەرەنسی) لێك بدرێتەوە. بەراستی، ئەو میکانیزمانە هێندە دژوارو ئاڵۆزن، رەنگە وا بەئاسانی و بەسانایی نەخرێنەسەر پەڕەی نووسین، وەك:

شیلان پارە دەدات بە ئازاد

دەشێت بگوترێت:

شیلان ئاو دەدات بە ئازاد

لە ئەم رستانەدا، وشەی (پارە) و وشەی (ئاو) لەڕۆڵی بەرکاردان و رستەکە لەبارێکی رستەسازییانەی ئاساییدایە. بەڵام لەنموونەیەکدا، وەك:

شیلان باخ ئاو دەدات.

کارەکە لە (ئاودان بە...) وە دەگۆڕێت بۆ (باخ ئاودان)، بەتەریبی لەگەڵ ئەم رستەیەدا ناتوانین بڵێین(*):

شیلان ئازاد ئاو دەدات(*).

هۆی ئەم راستییە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی وشەی (ئاو) جارێك لەخانەی (+ 5)دا دانیشتووەو بووە بە (بەرکار) و جارێکی تر لەخانەی (+ 3) دا دانیشتووە بووە بە پێشگری (واتاگۆڕ)، وەك:

(+ 5)	(+ 4)	(+ 3)	(سفر)
(ئاو)	—	—	دان بە...
باخ	—	(ئاو)	دان
ئازاد	—	(ئاو)	دان (*)

لێکۆڵینەوە

لەنموونەی یەکەمدا، بارێکی سنتاکسی ئاسسایی چەسپاوە، بەڵام لەنموونەی دووەمدا، وشەی (باخ) بووە (بەرکار) وشەی (ئاو) بووە بە پێشگرێکی (واتا هەژێن) لەخانەی (+ 3) دا. بەڵگەیەك بۆ ئەم راستیە ئەوەیە کە ناتوانین بڵێین(*)

ئازاد (ئاو) دەدەم(*)

بەڵام دەتوانین بڵێین:

باخ (ئاو) دەدەم

کەواتە، چاوگی (ئاودان) بریتییە لە (کارێکی لێکدراو) و هەردوو کەرتەکەی واتادارەو بەکۆی واتایەکی ستاتیکی (ئاو) و واتایەکی دینامیکی (دان) واتایەکی تازەتریان پێك هێناوە بەلێکدراوی، لەچەشنی (ئاودانی ئاژەڵ و دارو درەخت).

<u>یازدەیەم</u>: لەبواری کاری لێکدراودا، پێ دەچێت کە کاری (تێپەڕ) برشتی زۆرتر بێت لەکاری (تێنەپەڕ). لەگەڵ ئەوەدا، ژمارەی ئەو کارانە زۆر کەمە کە (کاری لێکدراو) چێ دەکەن.

<u>دوازدەم</u>: ئەو کارەی کە دەبێت بە (کاری لێکدراو)، واتایەکی تازەتر پەیدا دەکات ئەو کارە لێکدراوە بۆی هەیە رێزمانێکی تایبەتی بۆ خۆی جێ بکاتەوە. بۆ نموونە، لەدیوی تێنەپەڕدا دەگوترێت:

لەدەست (چوون)

بەڵام لەدیوی تێپەڕدا، پەنا دەبرێت بۆ کاری (دان)

لەدەست (دان)

یان، کاری (رووکردن لە...) ئامرازی (لە) داوا بکات بۆ ئەوەی بەرکارێکی ناراستەوخۆ جێ بکاتەوە، وەك:

شیلان رووی کرد (لە) ئازاد

4ـ هۆیەکانی پەیدابوونی کاری لێکدراو:

لەزمانی کوردیدا و لەئەو زمانانەدا کە هاوخێزانن لەگەڵیدا، جەنگەڵی (کاری لێکدراو) زۆر چڕو سەختەو ئەدگاری واتای ئیدیۆماتیکی خۆی زاڵ دەکات و گێرفانێکی گەورە دەکاتەوە بۆ (واتای لێکدراو). هۆی ئەم ئاڵۆزییە دەگەڕێتەوە بۆ چەند هۆیەك، وەك:

لێکۆڵینەوە

<u>یەکەم</u>: لەزمانانی تردا، یان لەئەو زمانانەدا کە هاوخێزان نین لەگەڵ زمانی کوردیدا، ئاماری کاری بنجی (چاوگی بنجی) زۆر زۆر بەرفراوانەو بەپێی ئەو زانیارییانەی کە دەزگای (Bescherelle) بڵاوی کردووە (پاریس 1995)، ژمارەی کار لەهەندێك زماندا بە ئەم چەشنەیە.

زمان	ژمارەی کار
ئینگلیزی	6000
فەرەنسی	12000
ئیسپانی	12000
ئەڵمانی	8000
ئیتاڵی	8000

یان لەزمانی عەرەبیدا، زۆر لەئەو ژمارانە زۆرترە. بێ گومان، ئەو شەش زمانەی کە باس کران، کەمتر پێویست دەبن بە میکانیزمەکانی (کاری نسادە)، چونکە ژمارەی کارەکانیان زۆرە.

<u>دووەم</u>: لەزمانی ئینگلیزیدا، کە کەمترین ژمارەی کاری هەیە بە بەراورد، ئەو (6000) شەش هەزار کارە لەگەڵ ئامرازەکانی پەیوەندی یەك دەگرن و نزیکەی (13000) سیازدە هەزار کاری ئامرازدار (Phrasal verbs) چێ دەکەن. هەر بۆ بەراورد، لەزمانێکدا وەك زمانی ئینگلیزی

(19000) نۆزدە هەزار كار هەیە و ئەو زمانەی کەبیەوێت بەرانبەر بە زمانی ئینگلیزی بوەستێت، دەبێت پەنا ببات بۆ چەندین میکانیزمی ڕێزمانی بۆ ئەوەی تێ بکۆشێت و ژمارەی واتاکانی بگەیەنێت بە (19000) کار.

سێیەم: زمانی کوردیش، وەك لە ئەو خێزانە زمانەیە کە (کار) ی بنجی کەمە بەژمارە، دەبێت هەر کارێکی بنجی چەندین جار خۆی هەڵ بشێلێت بەمیکانیزمی ڕێزمانی بۆ ئەوەی چەندین واتای تازەی لێ پەیدا ببێت. بێ گومان پەرێزی (کاری لێکدراو) یش بڕشتێکی زۆر پیشان دەدات و لە ئەنجامدا ڕێزمانەکە ئاڵۆزدەکات.

بۆ نموونە، ئەگەر زمانی کوردی (1000) کاری بنجی هەبێت، دەبێت بەهێزی (واتاگۆڕکێ) ژمارەکەی بگەیەنرێت بەهی زمانانی تر. هەر لەبەر ئەوە، جەنگەڵی (واتاسازی) و (واتای لێکدراو) لەزمانی کوردیدا زۆر چڕترەو زۆر دژوارترە لەهەمان جەنگەڵ لەئەو زمانانەدا کە لەپێشەوە باس کران.

چوارەم: لەرووی تایپۆلۆژییەوە، زمانی کوردی ڕێسای ئاوێنە (mirror principle) پەیڕەو دەکات، چونکە ئەوەی لەباری رستەسازیدا دەچەسپێت، بەهەمان ریزبەند، دەگوێزرێتەوە بۆ باری وشەسازی. بۆ نموونە، کە دەگوترێت:

من نامەم هەڵ نەگرتبوو

چەند نموونەیەك چێ دەبێت کە لەباری وشەسازیدان، بەڵام پەیڕەوی هەما ریزبەندی سینتاکسی دەکەن، وەك:

هەر لەبەر باری ئاڵۆز پچێك لەئەو

رستەسازی (رستە)	من	نامە (م)	هەڵ	نە	گرتبوو
وشەسازی (ناو)	—	نامە	هەڵ		گرتن
	—	نامە	هەڵ		گرتوو
	—	نامە	هەڵ	نە	گرتن
	—	نامە	هەڵ	نە	گرتوو
	—	نامە	—	نە	گرتن
	—	نامە	هەڵ	—	گرتن
	—	نامە	—	—	گرتن
	—	—	هەڵ	—	گرتن
	—	—	هەڵ	—	گرتوو
	—	—	هەڵ	نە	گرتن
	—	—	هەڵ	نە	گرتوو
	—	....	....	....	....

ئەم هۆیە، وشەسازی دەبێت و ئاڵۆزییە

دەکەوێتەسەر رێزمانی (کاری لێکدراو)، وەك:

گۆشت گرتن، کەڵ گرتن، سەرگرتن، هەواڵ گرتن، دەست گرتن، رێ گرتن

پێنجەم: لەپلیکانەی کاردا، پێنج خانەی پێشکار هەیەو ئەو خانانە نووکی (کار) درێژ دەکەنەوەو سیان لەئەو خانانە کە (بریتیین لە خانەی (+ 5)، خانەی (+ 4)، خانەی (+3)، بەشداری دەکەن لەپێکهاتەی کاری ناسادەدا. ئەم بابەتە لەزۆر جێدا باس کراوەو پێویست ناکات جارێکی تر باسی بکەینەوە.

شەشەم: لەزمانی کوردیدا، دیاردەی جێگۆڕکێی جێناوی لکاو (م، ت، ی، مان، تان، یان) هەیەو ئەم جێناوانە پێنج باز دەدەن و بە ئەو پێنج بازەو وەك دەمی مەقەست پێکهاتەکانی (پێشکار) کەرت کەرت دەکەن و ئەو کەرتانە بەجوانی لەیەکتری جودا دەبنەوەو بەهوردی باری لێکدراوی دیاری دەکەن.

حەوتەم: هەر بۆ پراوە، لەزمانی کوردیدا پەنا دەبرێت بۆ کاری لێکدراوی (هەناسەدان)، کە دوو کەرتی هەیە، وەك:

[هەناسە]: کەرتی یەکەم، بەرکار، واتاگر (واتا هەژێن).

[دان]: کەرتی دووەم، کار، واتادارو رستە هەژێن.

لەڕووی بەراوردەوە، لەزمانی (عەرەبی)دا، یان لەزمانی (فەرەنسی) داو (ئینگلیزی)دا، واتای کاری (هەناسەدان) بەدووکەرتی ناچەسپێت، چونکە هەر کەرتی دووەم (کار) هەیە. بەڵام لەزمانی کوردیدا باری دوو کەرتی بەربڵاوە و تەنها هەر لەبواری کاری (دان)دا، چەندین نموونە هەیە، وەك: (بۆردان، هەنیسك دان، پشوودان، روودان، گیان دان، باوێشك دان،...).

5ـ لە بەرەنجامدا:

یەکەم: کاری (داڕێژراو) و (لێکدراو) لەچەشنی (دوو کەرتی)ن، بەڵام کەرتی بەرایی لەهەردوو کارەکە لەیەکتری جیاوازن.

دووەم: لەکاری داڕێژراودا هەندێك وشەی (رێزمانی) دەبن بە پێکهاتەی کەرتی بەرایی، بەڵام لەکاری لێکدراودا وشەیەکی (وشەی لێکسیکی) دەبێت بە پێکهاتەی.

سێیەم: ئەو وشە رێزمانییەی کە دەبێت بەکەرتی بەرایی لەکاری داڕێژودا، خشتەی دیاری کراو و نەگۆڕی هەیە لەرێزمانەکەدا.

چوارەم: کاری ناسادە دەبێت لەدوو کەرت پێك هاتبێت و ئەو دوو کەرتە پێکەوە واتایەکی تازەی (لێکدراو) دابهێنن.

پێنجەم: کاری نادسادە واتایەکی تازە دادەهێنێت کە رامانی هەردوو کەرتەکە هەڵ دەگرێت.

شەشەم: نابێت کەرتی بەرایی واتاگۆڕ دەستکاری رێزمانی بکرێت، چونکە پێکهاتەیە واتاگۆڕەکە لەناو دەچێت.

شەشەم: کاری لێکدراو وشەیەکی نوێ دادەهێنێت, لەچەشنی (وشەی لێکدراو)، یان (چاوگی لێکدراو).

حەوتەم: ئە وشە تازەیەی کە کاری لێکدراو دای دەهێنێت دەشێت بکرێت بە وشەیەکی فەرهەنگی.

هەشتەم: هەر چەند کەرتی بەرایی درێژ بێت, وەك (بە فیرۆ | دان), کاری لێکدراو هەر لە دوو کەرت پێك دەهێت، نەك سیان.
نۆیەم: کەرتی یەکەمی کاری لێکدراو بە (بەرکار) بریتییە لە (وشە)ێك کە ئاکاری واتایی زاڵە بەسەریدا، نەك ئاکاری بەرجەستەیی.

سەرچاوە:

- د. شێرکۆ بابان، گەشتێك بەنێو رێزمانی کاری (دان)دا، گۆڤاری (ئەکادیمی)، ژمارە (4)، هەولێر 2006.
- محەمەد مەعرووف فەتتاح، کار پۆلێن کردن بە پێی رۆنان، گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژمارە (38)، هەولێر 2006.
- مەحموود فەتحوڵا، نامەی ماستەر، کار تەواوکردن لەکوردیدا، زانکۆی سەلاحەدین 1988.
- مەزن عوسمان، هەندێك لە بەراوردو لەسەرنجی زمانەوانی، هەولێر، 2008.
- بەکر عومەر عەلی، کاری لێکدراو چەند سەرنجێك، گۆڤاری زانکۆی سلێمانی بۆ زانستە مرۆڤایەتییەکان، ژمارە (4)، سلێمانی 1999.
- د. یوسف شەریف، کاری لێکدراو لە کوردی و فارسیدا، نامەی دکتورا، زانکۆی سەلاحەدین، هەولێر 1998.
- د. ئەورحمانی حاجی مارف، رێزمانی کوردی، کردار، سلێمانی، 2000.
- د. نەسرین فەخری و د. کوردستان موکریانی، رێزمانی کوردی، زانکۆی سەلاحەددین، هەولێر، 1982.
- عەبدوڵڵا شاڵی، رابەری قوتابیان بۆ چاوگ و فەرمان، چاپی یەکەم، بەغدا، 1976.
- د. وریا عومەر ئەمین, لە پەیوەندییەکانی بکەرنادیار, ئاسۆیەکی تر زمانەوانی, هەولێر 2004.

- Bescherelle.3,la grammar pour tous, HATIER Paris 1990.
- Quenelle & D. Hourquin, 6000 verbes anglaise, Bescherelle, HATIER, Paris 1995, (pp so-50)
- F. Katamba, Morphology, MACMILLAN Press, 1993, (pp 276 – 277).